

Nr 171

Av herr **Bergman m. fl.**, om inrättande av en professur i arkitekturens teori och historia vid Chalmers tekniska högskola.

Den omorganisation av arkitektutbildningen vid Chalmers tekniska högskola (CTH), som beslutades vid 1958 års riksdag, syftade bl. a. till en förbättring av arkitektutbildningen så att den bättre stod i överensstämmelse med tidens krav. Ett väsentligt inslag i omorganisationen var en förstärkning av undervisningen i arkitekturens teori och historia. En klarläggande motivering för detta avsnitt av arkitektutbildningen finns i CTH:s framställning angående anslag för budgetåret 1959/60. Kollegiet för arkitekturavdelningen anför följande:

Undervisningen i arkitekturens historia bedrivs sedan år 1946 av en speciallärare och omfattar en begränsad kurs. Emellertid har arkitekternas verksamhetsfält under dessa senaste år förvandlats och kräver numera förutom de kulturhistoriska även sociala insikter av en mera djupgående karaktär. Alltsedan renässansen och fram till den tid, då sambandet med de traditionella byggnadsstilarna bröts, har ett teoretiskt underlag funnits för byggnads- och stadsbyggnadskonsten i allmänhet framlagt i läroskrifter, vilka vanligen uppfattats som formläror på klassisk grundval. Den moderna konsthistoriska forskningen har emellertid ådagalagt, att de inte blott innehöll formalistiskt estetiska komponenter, utan var byggda på en grund, i vilken även sociologiska och psykologiska faktorer ingick. Arkitekturens frigörelse från de historiska stilarna har som motivering och utgångspunkt haft strävan att åstadkomma en till modern byggnadsteknik, samhällsstruktur och livsform svarande prägel. Detta är emellertid ett så vidsträckt område, att den byggande arkitekten, som ju måste koncentrera sitt arbete på den konkreta projekteringen, inte kan behärska det, långt mindre bedriva grundforskning. Det är därför fara, att uppkommande tillfälliga ideologier och personliga inställningar får ersätta verklig kunskap.

Arkitekturens teori och historia bör således betraktas som ett av de grundläggande huvudämnena i arkitekternas utbildning. Det är sålunda nödvändigt med en professur, vars ämnesområde täcker arkitekturens och stadsbyggnadskonstens teori och historia, sedda i första hand ur estetisk och sociologisk synpunkt.

Enligt planen för den omorganisation, som nu genomföres, skall ämnet arkitekturens teori och historia övertaga vissa delar av undervisningen från ämnena Arkitektur och Stadsbyggnad. Vidare bör, enligt de starkt betonade samarbetsprinciper, som utredningen bygger på, arkitekturhistoriskt, humanistiskt och sociologiskt inriktad undervisning av speciell karaktär införas som stödjande moment på vissa punkter inom de

tillämpade ämnens kurser. Ämnets omfattning ökas sålunda i förhållande till nuvarande, dessutom ökas arbetsbördan på grund av det fördubblade antalet studerande.

Det är då inte rimligt, att i längden undervisning och forskning i Arkitekturens teori och historia skall kunna tillgodoses av en speciallärare. Någon lärostol inom annan högskola kan knappast i Göteborg utnyttjas. I Stockholm är situationen annorlunda genom Konsthögskolans speciella professur i arkitekturens historia, som även utnyttjas för undervisningen vid KTH. Den nuvarande docentbefattningen vid CTH i arkitekturens historia kan endast under en övergående period i någon mån täcka arkitekturavdelningens behov i detta avseende, då speciallärarens förordnande som e. o. docent definitivt upphör 31 december 1960.

Det förtjänar påpekas, att högskolan haft professuren upptagen i sina petita redan inför 1957 års riksdag, således innan den nu pågående fördubblingen av antalet studerande inom avdelningen proponerats och innan den enligt omorganisationsplanen utökade undervisningsskyldigheten i ämnet blivit föreslagen. Då alla andra äskade professorer enligt omorganisationsförslaget redan är tillstyrkta, är denna professur den enda, som återstår, för att omorganisationen skall vara funktionsduglig enligt de avsedda syftena.

Med stöd av ovanstående vill avdelningen ånyo anhålla, att en professur i arkitekturens teori och historia inrättas vid högskolan inom avdelningen för arkitektur.

Vid den förstärkning av undervisningsresurserna, som Kungl. Maj:t föreslog vid 1958 års riksdag, fick det bero med professuren för arkitekturens teori och historia.

Vid föregående års riksdag togs frågan upp i anledning av motionerna I: 241 och II: 302. Statsutskottet anför i sitt utlåtande nr 126: "Utskottet vill emellertid framhålla, att goda skäl i och för sig synes tala för att ifrågakommande professur — efter vederbörlig avvägning gentemot eventuella andra för högskolan angelägna personalförstärkningar — bör komma till stånd. I avvaktan härpå synes dock hittillsvarande anordning med undervisning av speciallärare och docentundervisning i ämnet böra fortfara."

Självfallet är det svårt att avväga, om samhället skall anses ha råd att nu inrätta den här omnämnda professuren. Även frågan om hur angelägenheten av denna professur bör bedömas i förhållande till andra nu föreslagna professorer inom CTH är svår att avgöra.

Oss synes det dock vara av påtaglig betydelse, att arkitektutbildningen erhåller de minimiresurser, som man anser att en modern arkitektutbildning bör ha. Verkningarna av arkitekternas arbetsinsatser, sedan de är utbildade, är av så avgörande betydelse och framför allt av så bestående karaktär, att utbildningen bör ske med synnerligen stor omsorg. Den bedömning av undervisningsplanen, som Kungl. Maj:t redovisade vid 1958 års riksdag, "att undervisningsplanen förefaller mig ägnad att fördjupa utbildningen och vidga de studerandes perspektiv på arkitek-

tens uppgift i samhället", bör få till följd, att professur i arkitekturens teori och historia inrättas vid arkitekturavdelningen vid CTH från och med budgetåret 1960/61.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte besluta att inrätta en professur i arkitekturens teori och historia i lönegrad Bo 3 fr. o. m. ingången av budgetåret 1960/61 med samtidig indragning av specialläraryrkebefattningen i arkitekturens historia, samt

att i anledning härav godtaga vad Kungl. Maj:t föreslagit som avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola med följande ändring:

1. avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis 2 418 236 kronor;

2. arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, förslagsvis 562 880 kronor.

Stockholm den 26 januari 1960

Per Bergman

Robert Johansson

Ruth Hamrin-Thorell